

Atviras
Kodas
Lietuvai

Atviri duomenų mainų formatai

Tomas Jonušas

LR Seimo Informacinės visuomenės plėtros komitetas
2004-06-02, Vilnius

Turinys

- Situacija Lietuvoje.
- Problemos esmė.
- Atvirų standartų koncepcija, pavyzdžiai.
- IDA projektas ir migravimo gairės
- Ką galime padaryti Lietuvoje?

Šiandien Lietuvoje

- Lokalizuojamas, verčiamas, diegiamas ir palaikomas biuro programų paketas „**OpenOffice**“
- Lokalizuojamas, verčiamas ir diegiamas Interneto programų rinkinys „**Mozilla**“
- Sukurta ir naudojama atvira lietuvių kalbos rašybos tikrinimo programa „**Ispell**“
- Sukurta ir naudojama lietuviška atvira žodynų programa „**OpenDict**“ (tarptautinis projektas)

Šiandien Lietuvoje

- Aplinkos ministerija:
 - 500 kompiuterių su „OpenOffice“ - sutaupyta apie 500.000 Lt
 - Iš viso AM žinyboje 2000 darbo vietų.
- Vilniaus apskrities viršininko administracija:
 - 40 kompiuterių su „SuSE Linux“ OS, OpenOffice, Mozilla, - sutaupyta apie 56.000 Lt
 - planuojama tęsti programų legalizavimą AK programų pagrindu.

Galiojantys teisės aktai Lietuvoje

- Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų, Ministro Pirmininko potvarkių, ministrų, Vyriausybės įstaigų, kitų valstybės valdymo institucijų vadovų įsakymų ir įsakymais patvirtintų kitų teisės aktų pateikimo oficialiai skelbti “Valstybės žiniuose” ir skelbimo Interneto tinklapiuose tvarkos / LRV nutarimas Nr. 918, 1999-08-23; nauja redakcija Nr. 332, 2003-03-18; (susijęs su LR Seimo įstatymu Nr. VIII-1184, 1999-05-18)

„Valstybės žinių“ redakcijai oficialiai skelbti pateikiamas teisės akto tekstas raštu, taip pat kompiuterinėje laikmenoje („Word“ ar „Excel“ formatas) ar elektroniniu paštu.

Galiojantys teisės aktai Lietuvoje

- Ministerijų, jų padalinių, kitų institucijų teisės aktai, nusakantys informacijos, duomenų, ataskaitų, projektų ir kt. teikimą elektroninėje formoje „Microsoft Office“ dokumentų formatais
- Iš viso virš 80 normatyvinių dokumentų kuriuose nurodomas konkretus „Microsoft Office“ dokumentų formatas.

Galiojantys teisės aktai Lietuvoje

- Muitinės departamento prie FM įsakymai Nr. 394, 2002-06-28; Nr. 1B-1081, 2003-12-15; Nr. 1B-296, 2004-04-02, nusakantys reikalavimus programinei įrangai duomenų pateikimui
 - *Reikalavimuose naudojamos sąvokos:*
 - *Tranzito deklaracija – elektroniniai bendrojo dokumento tranzito rinkinio duomenys, pateikiami nustatytus reikalavimus atitinkančiu elektroniniu pranešimu.*
 - *Elektroninis pranešimas (XML dokumentas) – struktūruota tekstinė informacija, skirta keitimuisi tranzito deklaracijos duomenimis ir atitinkanti jai keliamus reikalavimus.*
 - *Dokumento struktūros apibrėžimas – taisyklių rinkinys, apibrėžiantis XML dokumento struktūrą.*
 - *MCC/ECN programinė įranga – programinė įranga, skirta tranzito deklaracijų duomenų apdorojimui.*

Problemos

- Dokumentų mainai tarp institucijų vyksta nuosavybiniais uždalais „Microsoft“ korporacijos formatais.
- Lietuvoje veikiančios teisės aktų sistemos suderintos tik „Microsoft“ dokumentų formatais.
- e-valdžios paslaugomis besinaudojantys gyventojai yra priversti naudoti „Microsoft“ programinę įrangą (pavyzdys - www.vmi.lt)

“Informacija turi būti prieinama visiems, neatsižvelgiant į tai, kokią programinę įrangą jis naudoja. Žmogus neturi būti priverstas įsigyti komercinę programinę įrangą, kad galėtų laisvai prieiti prie viešos informacijos”.

Erkki Liikanenas, Europos Komisijos narys,
atsakingas už informacinę visuomenę

Problemos esmė

***.doc *.xls *.ppt**

Šie dokumentų formatai yra „Microsoft“ nuosavybė.

- Programinės įrangos kūrėjai negali sukurti programinės įrangos, 100% suderinamos su uždaru formatu.
- Skatinamas, propaguojamas vieno gamintojo produktų naudojimas („lock in“).
- Neužtikrinamas laisvas priėjimas prie viešosios informacijos neturint „Microsoft“ produktų.

Standartai

- **ATVIRAS STANDARTAS** – viešai aprašytas, pasiekiamas, prieinamas. Jį bet kas gali laisvai naudoti, pasižiūrėti jo aprašymą (specifikacijas) bei reikšti pasiūlymus dėl standarto patobulinimo (atviri duomenų mainų formatai bei protokolai)
- **UŽDARAS STANDARTAS** – dažniausiai vieno programinės įrangos gamintojo naudojamas standartas, kurio aprašymas nėra žinomas arba sąmoningai neviešinamas (nuosavybinis)

Atvirų standartų principai

- **PRIEINAMUMAS.** Atviri standartai yra prieinami visiems.
- **PASIRINKIMO LAISVĖ.** Atviri standartai sukuria sąžiningą, konkuruojančią rinką standarto realizavimui. Jie „nepirriša“ vartotojo prie konkretaus tiekėjo.
- **NEMOKAMI.** Atvirą standartą galima laisvai realizuoti visiems, už tai negali būti imamas mokestis.
- **JOKIOS DISKRIMINACIJOS.** Atviri standartai bei organizacijos, kurios juos administruoja, negali teikti pirmenybės vienam standarto realizuotojui prieš kitą dėl jokių kitų priežasčių išskyrus techninius pateiktos realizacijos atitikimus standartui (pvz. Interneto standartų organizacijos tinklalapyje www.w3c.org bet kas gali nemokamai patikrinti bet kokio Interneto puslapio atitikimą standartams).

Bruce Perens

Atvirų standartų pavyzdžiai

- **TCP/IP** (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) – Interneto protokolų rinkinys
- **XML** (Extensible Markup Language) – dokumentų aprašymui, naudojimui, keitimuisi Internete
- **UML** (Unified Model Language) – objektiškai orientuoto modeliavimo standartas
- **SQL** (Structured Query Language) – plačiai naudojama reliacinėse duomenų bazėse
- **X.509** – naudojamas viešojo rakto sprendimuose (PKI)

Atvirų standartų pavyzdžiai

- ISO 8613
- ISO/IEC 8613-1:1994 Information technology -- Open Document Architecture (ODA) and interchange format: Introduction and general principles
- ISO/IEC 8613-1:1994/Cor 1:1998
- ISO/IEC 8613-2:1995 Information technology -- Open Document Architecture (ODA) and interchange format: Document structures
- ISO/IEC 8613-2:1995/Cor 1:1998
- ISO/IEC 8613-2:1995/Cor 2:1998

Vieningas atviras dokumentų mainų standartas

XML

- <http://www.europa.eu.int/ISPO/ida>
- <http://www.1dok.org/eng/>
- <http://www.oasis-open.org/>
- <http://www.w3c.org>
- <http://www.xml.org>

Europos Komisija, IDA programa

IDA – Interchange of Data between Administrations

- **Atvirojo kodo apžvalga (Open Source Observatory) -**
<http://europa.eu.int/ISPO/ida/oso>.
- **Atviro kodo migravimo gairės (Open Source Migration Guidelines)–**
<http://europa.eu.int/ISPO/ida/jsps/index.jsp?fuseAction=showDocument&parent=news&documentID=1647>
- **Laisvų ir atvirojo kodo programų svetainė (Free and Open Source Software – F/OSS)–**
http://www.europa.eu.int/information_society/activities/opensource

IDA – formatų suderinamumas

- Kovo 24 d. įvyko debatai su „Microsoft“ ir „Sun“ atstovais dėl dokumentų formatų atvirumo ir suderinamumo
- Rengiamos rekomendacijos viešosioms administracijoms dėl dokumentų formatų naudojimo, apsikeitimo ir publikavimo

Ekonominiai aspektai:

PAVYZDYS

4000 vidinių ir nutolusių vartotojų kompiuterių tinkle.

Skaičiuojama: vartotojų techninė įranga, programinė įranga, 10 serverių, aptarnaujantis personalas.

Kaštai:

- „MS“ programinės įrangos atveju - 37 289 039 EUR per 5 metus
- AK programų naudojimo atveju - 11 490 983 EUR per 5 metus
- migracijos kaina iš „MS“ į AK programas - 4 331 250 EUR per 5 metus.

Ką galime padaryti Lietuvoje?

Reikalingas politinis problemos sprendimas,
suvienodinantis vartotojų galimybę pateikti
informaciją valstybės institucijoms.

tomas@akl.lt; 210 4005